

SOSYAL ÇALIŞMA

FELSEFE VE HEDEFLER

Sosyal çalışma, farklı insanlara farklı anlamlar ifade eder. Mesleği sadece yüzeysel olarak bilen okuyucular, sosyal çalışmanın yoksulluk ve yardım, evde bakım (foster care) ve koruyucu hizmetler ile ilişkili sosyal çalışma hakkında bilgi sahibi olabilir. Meslek, asıl itici gücü insanların sosyal ilişkileri içerisinde yaşam seviyelerini yükselmesine yardım etmek olan geniş bir etkinlikler dizisini kapsar.

Sosyal çalışma ve sosyal çalışma uygulamasının çok geniş bir tanımı Maryland Şerhli Yasası'nda bulunur:

"Sosyal çalışma", sosyal işlev görme kapasitelerini artırmaları ya da yenilemeleri için bireylere, gruplara ve topluluklara yardım etme ve bu hedef için arzu edilen toplumsal koşulları yaratma konusundaki profesyonel bir harekettir. "Sosyal çalışma uygulaması ise, insanların somut hizmetler elde etmesine yardım etmek, bireylere, ailelere ve gruplara danışmanlık yapmak ve toplulukların ya da grupların sosyal ve sağlık hizmetleri temin etmesine ya da bunları geliştirmesine yardım etmek amacıyla sosyal çalışma değerlerinin, ilkelerinin ve tekniklerinin profesyonel uygulamasıdır (Madde 43, Sayı 863, Sayfa 597).

Sosyal çalışma mesleği, ihtiyacı olanlara yardım konusundaki Judeo-Hristiyan mirasından gelen tarihsel kökleri ile temel felsefesini gururla kabul eder. İsa'nın ölümlerini görmülmesi, hastaların ziyaret edilmesi, açların doyurulması, çıplakların giydirilmesi emirleri bu mirasın ifadeleridir. Daha sonra Martin Luther, iyi işler yapmadan insanların cennet imparatorluğuna giremeyeceğini ihtar etmiştir. Yardımseverlik konusundaki bireysel hale getirilmiş çabalar, kilisenin ilk zamanlarında papazlar idaresindeki mahalleler (parish) ve manastırlar aracılığı ile örgütlenmeye başlamıştır. Daha sonra, Reform ve Sanayi Devrimi'nin getirdiği sosyal değişim ile, sosyal çalışmanın örgütlenme ve uygulanma şeklinde değişiklikler olmuştur. 13. yüzyılın Elizabeth Devri Yoksullar Yasası, hükümetin sosyal hizmetler konusundaki sorumluluğunun teamülünü oluşturmuştur. Sanayileşmenin getirdiği sosyal değişimlere, artan birey ve topluluk bozulması potansiyeli eşlik etmiştir.

Yardım kuruluşları ve devlet kurulları ile diğer kurumlar ve ücretli yardım acentelerinin yanısıra 19. yüzyılın yardım çalışmacıları, her inançtan din adamları, gönüllü kişiler (üst ve orta sınıftan dost ziyaretçiler) ile zengin ya da nüfuzlu bireyler modern sosyal çalışmacıları olmuştur. Bununla birlikte bu bireyler, ortak bir eğitim,

öğretim ya da amaç bağı olmaksızın sadece kendi ortak ihtiyaç sahiplerine yardım etme çabalarından dolayı bir araya gelmiştir. Bunun kabul edilmesiyle, ilk sosyal çalışma okulları 20. yüzyılın başlarında görülmeye başlamıştır. Sanat ve bilimin pek çok alanından elde edilen bilgi ve teknikler, sosyal sorunların çözümünde önerilmiştir. Bunlar, ilk profesyonel sosyal çalışmacıları sivrilten bağ haline gelmiştir.

Sosyal çalışma, toplumun daha az şanslı olan üyelerine karşı sorumluluk tavrını ifade etmiştir. Bireylerin, ailelerin ya da diğer grupların genel olarak toplumun üyeleri olarak insanların sosyal işlevlerini geliştiren etkinlikler ile ilgili bir meslektir. Bireye olan ilgi, değere olan inanç ve insanların vakarı gibi sosyal çalışma değerleri bakımından ifade edilir. İnsanların değişme kapasitesi ve bireylerin kendi kaderleri tayin hakkı, ilk sosyal çalışmacılar tarafından telafuz edilmiştir. Ortaya çıkan meslek, toplumun, üyelerinin refahına olan ilgisini devam ettirmek için sorumlu bir gönüllülük felsefesi ifade etmiştir.

Meslek, bu sorumluluğu aşağıdaki hükümleri içeren bir ahlak yasası vasıtasıyla daha fazla ifade etmiştir.

1. İlk yükümlülüğüm olarak hizmet edilen bireyin ya da grubun refahına itibar ederim. Bu yükümlülüğün yapısında, sosyal koşulların ve yaşam kalitesinin iyileştirilmesi eylemi bulunur.

2. Mesleki sorumluluklarıma kişisel çıkarlarımdan üzerinde bir öncelik atfederim.

3. Başvuranın insan haklarını ihlal etmeden hizmet vereceğim. Kişisel özellikleri ya da grup kimliği nedeniyle ayırım yapmayacağım. Ekonomik, ırksal ve sosyal adaletin en iyi şekilde elde edilmesini sınırlayan kurumsal kısıtlamalar ile mücadeledeki bireysel ve başka bireyler ile ortak olan sorumluluğumu bilirim.

4. Kendimi yerine getirdiğim hizmetlerin kalitesi ve derecesi konusunda sorumlu tutarım ve başvurana, topluluğa ve meslekdaşlarıma hesap veririm.

5. Hizmet verdiğim kişilerin mahremiyetine, özerkliğine ve haklarına saygı gösteririm. Mesleki mevkiimde edindiğim bilgilere imtiyazlı davranırım. Onların da bildirilmiş oluru ile, başvurulara bilgilerin nasıl kullanılacağını açıklarım.

6. Bütün meslekdaşlarımdan bulgularına, görüşlerine ve eylemlerine saygılı davranırım ve eleştirel değerlendirmelerimi sorumluluk çerçevesinde ifade ederim.

7. Sosyal çalışmayı mesleki bilgilerin, değerlerin ve yeteneğin bileşimi olarak uygulayıp dinamik ve birbirini etkileyen niteliklerini kabul ederim.

8. Mesleki uygulamanın mesleki eğitim ve disipline edilmiş deneyim gerektirdiği ilkesini desteklerim.

9. Mesleki yeterlik seviyemi eğitim yoluyla sürekli olarak geliştirmek isterim.

10. Fikirlerimi, deneyimimi ve bulgularımı, sosyal çalışma bilgileri ve yeteneği bütününe katma sorumluluğumu kabul ederim.

11. Topluluğun, sosyal çalışma etkinliklerine katılan birey ya da kuruluşun ahlak dışı uygulamasına karşı korunmasına yardım etme sorumluluğumu kabul ederim.

Sosyal Çalışma

12. Acil durumlarda gerekli profesyonel hizmeti sağlarım.

13. Bir birey ve herhangi bir kuruluş ya da birliğin temsilcisi olarak yaptığım genel beyanlar ile hareketlerim arasında net bir şekilde ayırım yaparım.

14. Başvuranların sosyal çalışmanın program planlama ve politika geliştirme süreçlerinde temsil edilmesi gerektiği ilkesini desteklerim.

15. Sosyal çalışmacıların bu yasaya uyma konusunda kendilerine yeterli olmalarını sağlayan koşulların yaratılması ve korunması sorumluluğunu meslektaşlarımla paylaşırım (Ulusal Sosyal Çalışmacılar Birliği (NASW) Ahlak Konusunda Görevli Birimi, 1977, sf. 4).

MESLEKİ KAPSAM

Sosyal çalışma çeşitli ortamlarda uygulanır. Çocuk refahı ve aile hizmeti kurumları gibi bazılarında, sosyal çalışmacılar kurumun ana işlevlerini temin eder. Çocuk refahı kurumları, zayıflamış ebeveyn bakımının yerini alan hizmetler sağlar. Bu hizmetler, bakım evlerindeki bakımdan evlatlık alma yoluyla yeni bir yasal ailenin kurulmasının yerini alacak evde bakım (homemaking) ve gündüz bakımına kadar değişir. Aile hizmeti kurumlarının programları arasında evlilik ve aile danışmanlığı, aile yaşamı değerlendirmesi, yaşamın çeşitli alanlarında sorun çözme yardımı ve başvurular adına resmi kuruluşlara müracaat ve girişim vardır.

Okullar, çocuk rehberlik klinikleri ve hastaneler gibi diğer ortamlarda sosyal çalışma yardımcı bir rol oynar. Okullarda, kişisel ya da ailevi sorunlar öğrenime müdahale ettiği zaman, sosyal çalışmacılar öğrencilere yardım eder. Okullardaki sosyal çalışma uygulaması, öğrenciler ve aileleri, topluluk içerisindeki insanlar ve kuruluşlar, ilgili fakülteler ve elemanları ile birlikte çalışmayı içerir. Sosyal çalışmacılar, çocuk rehberlik kliniklerinde, hastanelerde ve psikiatri kurumlarında hemen hemen aynı şekilde yer alır. Hastanelerde, ister vaka çalışması ister grup çalışması isterse başka bir biçimde olsun tıbbi sosyal çalışma uygulaması, hastanın mevcut sağlık hizmetlerinden daha etkili şekilde yararlanmasını sağlamayı amaçlar. Örneğin, hastaneye yatma, finansal ve çocuk bakımı gibi konularda endişe uyandırır ve bu suretle başvuranın iyice düşünme ve yatış sorunuyla ilgilenme yeteneğini zayıflatır. Bir başka örnek de, sorunu çözülmeye kadar birkaç hafta için hastanede kalması istenen yüksek tansiyona sahip hamile bir annenin durumudur. Bir sosyal çalışmacı evde bakım ya da bakıcı (homemaker) hizmetleri ayarlayabilir ve bu suretle babayı işinden izin almak ve belki de çocukların bakımı için ücret ya da bizzat iş kaybına uğramak zorunda kalacağı durumdan kurtarabilir.

Hastanedeki sosyal çalışmacılar, hastalık ile ilgili bireysel danışmanlık ya da bozulmuş bir evlilik tedavinin gidişatını etkileyebileceği zaman, evlilik danışmanlığı gibi diğer sosyal çalışma hizmetlerini sağlar. Tıbbi sosyal çalışmacılar aynı zamanda şifa yurtlarında, evde bakım programlarında ve yatılı hasta bakımına olan ihtiyacı azaltan benzer programların geliştirilmesiyle ilgili toplulukta da bulunacaktır.

Mahkemeler ve ceza kurumları, teşhis ve rehabilitasyon etkinliklerinde sosyal çalışmacılar istihdam eder. Gençlik kurumlarında, topluluk merkezlerinde ve yardım yurtlarında sosyal çalışmacılar grup liderleri, idareciler ve program planlamacıları olarak hareket eder. Kamu refahı bölümleri, sosyal çalışmadan, evlat edinme, evde bakım, aile hizmetleri ve yaşlılara hizmet gibi sosyal işlevleri koruyan diğer hizmetlerin yanısıra gelir sürdürümü hizmetlerinin verilmesinde yararlanır.

Sosyal çalışmacılar, askeri hizmetlerde de görevlendirilir. Ruhsal ve bedensel özürlü hizmetlilerin tedavisi ve rehabilitasyonunun yanısıra ruhsal ve bedensel bozuklukların önlenmesi ile ilgilenirler. Aile hizmeti kurumları ve çocuk rehberlik kliniklerine benzer işlevler görürler.

Sosyal strateji ya da topluluk örgütlenmesi konularında eğitim verilen sosyal çalışmacılar, ticaret ve sanayide de istihdam edilir. Sanayi, sosyal çalışmacıları, kaytarıcılığa (absenteeism) yol açan sorunların çözümüne yardım etmek üzere istihdam etmeyi yararlı bulmuştur. Bu yardım, sorunu tanımlama ve çözme gibi çalışmacıların işçinin kaytarıcılıkla ilgilenmesine yardım ettiği doğrudan hizmet seviyesinde iş görebilir. Kaytarıcılık, işçi ile işverenin ortak bir sorunu olarak kabul edildiği zaman, planlama seviyesinde de olabilir.

Yerel, eyalet ve federal hükümetlerin çeşitli politika oluşturma ve planlama kurumları, programı yürütmek için gereken çeşitli uzmanlık seviyelerinde yetenek sahibi sosyal çalışmacılar istihdam eder. Sosyal strateji ve topluluk örgütlenmesi konusunda yetenek sahibi sosyal çalışmacılar planlama, program geliştirme ve yürütme konularında eğitilir. Birleşik Devletler Sağlık Eğitim ve Sosyal Refah Bakanlığı gibi dairelerde ya da bir belediye başkanının belirli bir topluluktaki gönüllülük programında istihdam edilirler.

MESLEKİ EĞİTİM

Günümüzde Birleşik Devletler'de profesyonel bir sosyal çalışmacının, tanınmış bir sosyal çalışma okulundan master derecesine ve üç yıllık denetimli deneyime sahip olması gerekir. Ulusal Sosyal Çalışma Birliği ile Onaylı Sosyal Çalışmacılar Akademisi üyesi olmalıdır. Bütün yeni mesleklerde olduğu gibi, bu kuralın çok çeşitli istisnaları vardır. Örneğin, sosyal çalışma eğitiminin ilk günlerinde master derecesi bir yılda alınıyordu, daha yüksek standartların geliştirilmesiyle bu bireyler, temel hükümler çerçevesinde Ulusal Sosyal Çalışmacılar Birliği'ne dahil edilmiştir.

Tanınmış bir sosyal çalışma okulu, Sosyal Çalışma Öğretimi Konseyi tarafından tanınan bir okuldur. Örneğin böyle bir okul lisansüstü seviyesinde iki yıllık temel bir öğrenim verir. Bu öğrenim, teorik çalışma ile alan deneyiminden oluşur. Ulusal Sosyal Çalışmacılar Birliği, üyelik için tavsiye edilen, üç yıllık mesleki danışma ve ilgili bir sınavın başarıyla verilmesine dayanan gönüllü bir belgelendirme sistemine sahiptir.

Sosyal çalışmacıların tümü mesleğin gerektirdiği vasıfları karşılamaz. Örneğin sosyal hizmetlerin birçok bölümünde, giriş seviyesindeki mevkileri doldurmak için

doğrudan lisans seviyesinde bireyler istihdam edilmesi gelenek haline gelmiştir. Bu bireyler, sosyal yardım alanında bakalorya derecesine sahiptir ve bu istihdam için giderek bir gereklilik haline gelmektedir. B.S.W. (Sosyal Çalışmalar Bakaloryası), insani hizmetlerin verilmesine olan yoğun talebin karşılanması için geliştirilmiştir. Bu tür hizmetlerin verilmesinde çeşitli yetenek seviyelerinin gerekli olduğu belirlenmiştir. B.S.W'nin üzerinde durduğu, insanların hizmet verme sistemleri labirenti içerisinde yollarını bulmasına yardımcı olmak üzere eğitilmiş bir insan gücü sektörünün geliştirilmesi olmuştur. Bu yeterlik seviyesindeki sosyal çalışmacı, insanların motivasyonlarını, ihtiyaçlarını ve arzularını anlamak ve başvurularını daha yüksek bir bakım seviyesine nasıl göndereceğini bilmek zorundadır.

Alandaki yardımcı mevkiler için de bir uygulama alanı belirlenmiştir. İki yıllık bir önlisans yüksek okulundan mezun olan ya da sosyal bilimler alanında önlisans derecesine ya da dengi bir dereceye sahip olan kişiler bu seviyede istihdam için elverişlidir.

Sosyal çalışmada doktora derecesi sahipleri idare, araştırma ya da klinik uygulama konusunda çalışabilir. Ulusal Sosyal Çalışmacılar Birliği ile Sosyal Çalışma Öğretimi Konseyi, yönetim ve araştırma ile ilgili disiplinlerde çalışırken, rekabet ve itibar standartları için doktora derecesini teşvik etmiştir.

Günümüzde, öğrencilerin ve sosyal çalışmacıların değişik kariyer ilerlemesi seviyelerinden sürekli olarak daha yüksek yeterlikler gerektiren mevkilere çıkmasını sağlayacak bir öğretim tasarımının formülünü hazırlamak üzere çalışmalar yapılmaktadır. Resmi akademik öğretim programlarına ilaveten, birçok kurum tarafından eğitim programları da teklif edilmektedir. Bu programlar özellikle sosyal çalışma alanında gerekli eğitime sahip olmayan insanlara yöneltilip meslek tarafından mesleki statü için asgari koşul olarak tanımlanmaktadır. Bu bireyler, mesleki statüler verilmek suretiyle giderek artan bir şekilde mesleki örgüte dahil edilmektedir.

RUHSATLANDIRMA VE BELGELENDİRME GEREKLERİ

Yukarıda da belirtildiği gibi, meslek birliği gönüllü belgeleme (certification) sistemine sahiptir. Profesyonel bir sosyal çalışmacı, Belgeli Sosyal Çalışmacılar Akademisi'ne üç yıllık denetimli uygulama ve sınavlardan sonra kabul edilir. Birçok eyalette bu belgeleme uygulama için yeterlidir.

Bazı eyaletler sosyal çalışmacılar için ruhsatlandırma işlemleri benimsemiştir. Örneğin Maryland Yasası:

1. Kurul'un;
  - a) Sosyal Çalışma Öğretimi Konseyi tarafından tanınan bir sosyal çalışma programının tamamlanması da dahil tanınmış bir yüksek okul ya da üniversiteden bir bakalorya derecesine sahip olan; ve
  - b) bu amaçla Kurul tarafından onaylanan bir sınavı veren bir adaya bir sosyal çalışma önlisans derecesi sahibi olarak ruhsat vermesini;

2. Kurul'un;

a) Sosyal Çalışma Öğretimi Konseyi tarafından tanınan bir sosyal çalışma lisans programının tamamlanması da dahil tanınmış bir yüksek okul ya da üniversiteden bir master derecesine sahip olan; ve

b) bu amaçla Kurul tarafından onaylanan bir sınavı veren bir adaya bir sosyal çalışma lisans derecesi sahibi olarak ruhsat verilmesini;

3. Kurul'un;

a) Sosyal Çalışma Öğretimi Konseyi tarafından tanınan bir sosyal çalışma lisans programının tamamlanması da dahil tanınmış bir yüksek okul ya da üniversiteden bir master derecesine ve belgeli bir sosyal çalışmacı denetiminde iki yıllık bir sosyal çalışma deneyimine sahip olan, fakat denetimin olmaması halinde, adayın isteği üzerine feragat edilebilir; ya da

b) Sosyal Çalışma Öğretimi Konseyi tarafından tanınan bir sosyal çalışma lisans programının tamamlanması da dahil sosyal çalışma alanında doktora derecesine sahip olan; ve

c) bu amaçla Kurul tarafından onaylanan bir sınavı veren bir adaya belgeli bir sosyal çalışmacı olarak ruhsat vermesini; ve

d) bu amaçla Kurul tarafından onaylanan herhangi bir akademik gereklilik için Kurul'un

yönetmelik gereğince, psikoloji ve danışmanlık gibi ilgili müfredatlar ile gerektiği şekilde kontrol edilen ve belgelenen ilgili bir çalışma alanında pratik deneyimin tamamlanması da dahil kabul edilebilir denklemin genel standartlarını karşılamasını gerektirir (Maryland Şerhli Yasası, Madde 43, Sayı 863, Sayfa 598).

Bu bölümün sonunda verilen meslek kuruluşlarından birine yazarak daha fazla bilgi edinilebilir.

UZMANLAŞMIŞ TEKNİKLER VE DİL

Sosyal çalışmanın temel özelliklerinden biri de insanın temel değeri ile vakarına olan inancıdır. Bu felsefe ile çalışan bir sosyal çalışmacı, başkalarının ya da geniş ölçekte toplumun zorlamalarına aykırı davranmayı tercih eden bir bireyi değer verilmesi gereken bir kişi olarak kabul etmelidir. Askerlik gibi otoriter bir ortamda sosyal çalışmacı, asker kaçağı olmayı ya da başka bir kuralı ihlal etmeyi tercih eden bir başvurana saygısını gösterebilir.

Sosyal çalışmacı, sosyal kurumlar ile ilişki kuramayan birey için bir aracı olarak hareket eder. Temel seviyede aracılık rolü, başvurana doğrudan yardım etmek ve onun kendi özel yaşamına ilişkin kararlar verebilmesi için mevcut seçenekler bakımından ona tavsiyelerde bulunmaktır. Bu aracılık rolü, başvuranın yatırımının semeresini alma ve/veya yapıcı bir değişiklik getirme yeteneğini artırır. Başvuranın bir temsilcisi olarak sosyal çalışmacı, aksi koşullarda değişiklik yapma eylemine girer. Bu temsilcilik rolü, ihtiyaç duyulan bir hizmetin istenmesinde başvuran adına konuşma ya da bir grup başvuranın ihtiyaçlarını yetkililerin dikkatine sunmayı içerebilir. Bir sosyal refah

acentesi olarak, başvuranın bugünkü sosyal koşullar çerçevesinde yapıcı bir yaşam sürmesine yardım eder. Bu hedeflerin çatışmasının nedeni mesleğin sınırlı olmasıdır.

Sosyal çalışmanın bir başka özelliği ise toplumsal değişime tepki olarak uğraş ve yöntem değiştirmesidir. İlk dönemlerinde, Protestan ahlaki ve diğer değerlerin etkisine bir tepki olarak sosyal çalışma, karakter reformu ile ilgilenmiştir. Paternalistik yaklaşım, 19. yüzyıl sonu ve 20. yüzyıl başının ters sosyal koşullarını dikkate alarak reform hareketinde yerini almıştır. O zamandan bu yana vurgulanan şey, insan sorunlarının psikolojik ya da sosyolojik nedenlerinin üzerinde durmak olmuştur. Freud'un ve takipçilerinin felsefeleri, sosyal çalışma mesleğini, insanların içsel duygularına uyumsuz davranış kaynakları olarak bakacak ve onlar ile böyle çalışacak şekilde hayli etkilemiştir. Sosyoloji, ekonomi, psikoloji ve diğer davranış bilimlerindeki yeni gelişmelerle, 20. yüzyılın ortalarından beri sosyal çalışma, sosyal nedensel etkenlere artan bir şekilde yenilenmiş bir dikkat göstermiştir. Toplumdaki değişmelere yönelik bu tepkinin sonucu, sosyal çalışmanın çok kısa bir dönem içerisinde çok sayıda alan ile belirlenmiş olmasıdır.

Özgün gereklerini yerine getirmek için daha etkili yollar aramak suretiyle sosyal çalışma etkinliklerini genişletmiştir. Çok sayıda bilim dalından ödünç bilgiler, fikirler ve girişim teknikleri almış ve sonuçta sosyal çalışma için en uygun olanının hangisi olduğunun belirlenmesinin zor olduğu görülmüştür. Bunun en çarpıcı örneği, 1920'li yıllar boyunca sosyal çalışmanın kimliğinin Freudcu psikoloji ile bir tutulmasıdır. Bugün bazı sosyal çalışma okulları Freudcu olarak tanınır. Bu tür bir kimliklendirme, sosyal çalışmanın ruh sağlığı danışmanlığından ya da halk sağlığı hemşiresine yardım etmekten ayırıldılmasının genellikle zor olması nedeniyle diğer yardım profesyonelleri arasında karışıklığa yol açmıştır. Bazılarına göre sosyal çalışmacı, yetkin olmadığı bir alanda hareket etmekle suçlanabilir (Chaiklin, 1976).

Doğasında var olan bu güç durumu göz önünde bulundurarak Chaiklin, sosyal çalışmanın diğer mesleklerden farklılıkları değil daha ziyade davranışları bakımından tanımlanması gerektiğini öne sürer. Bu davranışlar sosyal çalışmaya özgü ya da münhasır değildir fakat bir araya getirilmeleri halinde eşsiz bir şekilde sosyal çalışma uygulaması denilebilecek bir etkinlikler grubunu belirtebilirler. Chaiklin, bütün sosyal çalışmacıların özelliklerini belirleyen bir etkinlikler setinin mevcut olduğuna inanır. Onun sosyal çalışmacının rolü tanımlamasındaki işlevleri kapsar:

1. Bir başvuranın davranışını etkileyen fiziksel, sosyal, duygusal ve kültürel etkenler üzerinde çalışır.

2. Başvuranların arzettiği bütün sorunlar ile uğraşır.

3. Sorunların kendilerini ortaya koyduğu sosyal ortamları inceler.

4. Birey, aile, grup ya da siyaset ortamındaki sorunlar ile uğraşır.

5. Topluluğu ve onun kaynaklarını tanır.

6. Hizmetleri koordine eder.

7. Tutum değişikliğine girmeksizin bir ihtiyacı karşılar (Chaiklin, 1976).

Burada üzerinde durulan nokta, o davranışın bireysel içsel motivasyonundan ziyade davranışa neden olan dışsal koşullardır. Uygulama için en az bir kuramda ustalık esas olmasına rağmen, sosyal çalışma uygulaması insan davranışı kuramı ile ilgili olarak tanımlanmıştır. Sosyal çalışmacı, davranışı etkileyen insan duyguları ve sosyal etkenler ile ilgilidir.

SOSYAL ÇALIŞMA YÖNTEMLERİ

Sosyal çalışma amaçları ve hedefleri üç temel yoğunluğa ayrılmıştır: klinik yöntemler, sosyal strateji ve yönetim. Her kısım, insanların vakarı ile ilgilenir. Her alan insanların kendilerine yardım etmesi ile ilgilenir. Herbiri, başvuranın sosyal işlevsellik kapasitesinin artırılması ve onarılması ile ilgilenir ve ortama bağlı olarak birey ya da gruplar ile uğraşabilir. Bütün sosyal çalışma yöntemlerinin doğasında yargılayıcı olmayan tutumlar, empati ve başvuranın kendi kendini yönlendirme hakkının tanınması nitelikleri vardır.

Klinik Yöntemler

Klinik sosyal çalışma en eski yöntemlerden biridir ve bugün çoğu sosyal çalışmacı tarafından kullanılmaktadır. İnsanların kendi kaynakları ile topluluk kaynaklarını sosyal işlevlere müdahale eden sorunların çözümünde kullanmasına yardım etmenin bireyselleştirilmiş bir tekniğidir. Sosyal kaynaklar, insanın yetenekleri ve davranışın belirlenmesinde bilinçsiz motivasyonun rolü konusunda bilgi gerektirir. Psikososyal potansiyel ve işlev görmeyi serbest bırakarak akılsal sınırlarının genişlemesinde bireylere, ailelere ya da küçük gruplara yardım eder. Klinik sosyal çalışma bire bir hizmet vermenin geleneksel yöntemidir. Klinik yöntem ile yetiştirilmiş bir sosyal çalışmacı doğrudan doğruya bir başvuran ve/veya onun ailesi ile uğraşır. Klinik sosyal çalışmacılar, çalışmacının etkileşimi ve grup üyelerine yardım etmeye karşı emsal desteği yönlendirdiği bir grup ortamındaki bireyler ile uğraşma yeteneklerine de sahiptir.

Sosyal Strateji

En erken deneyimlerden çağdaş olanlarına kadar sosyal çalışmacılar, topluluğu, başvuranların en yüksek düzeyde gelişimini sağlamak için planlama yapılması gereken bir ortam olarak görmüştür. Topluluk örgütlenmesi ya da sosyal strateji bir sosyal çalışma yöntemi olarak ortaya çıkmıştır. Sosyal çalışma, topluluğu bireysel saygı ve kendi kendini yönetme ihtiyacında olan bir başvuran olarak algılar. Topluluk örgütlenmesi ve sosyal strateji yöntemleri, ihtiyaç sahibi insanlara insani hizmetler sağlayan programların geliştirilmesine ve yürütülmesine yardım eder.

Topluluk örgütlenmesi esasen topluluktaki gönüllü kurumlar ve kuruluşlardaki sosyal yardım hizmetlerinin geliştirilmesi ve finanse edilmesi ile ilgilenir. Birleşik Fon ya da Topluluk Sandığı, fon oluşturma etkinliklerini koordine edecek araçlar arayan bir

topluluk tarafından örgütlenmiştir. Hizmetlerin koordine edilmesi fakat tekrardan kaçınılması ve hizmette asgari mesafelerin sağlanması için sosyal kuruluş konseyleri gelişmiştir. Bu deneyimler vasıtasıyla sosyal çalışma, diğer topluluk sorunlarına hitap etmeye yetecek topluluk deneyimi geliştirmiştir. Bu uzmanlık, Johnson idaresi altında Büyük Toplum Kanunu ve Şehir Birliği gibi grupları geliştirmek ve politikalarının tabanını genişletmek için kullanılmıştır. Kapsamdaki artışa artık sosyal strateji yöntemi adı verilmektedir.

Yönetim

Sosyal çalışma yönetim yöntemi 1960'lı yıllara kadar tanınmamıştır. Birçok sosyal çalışma okulunda öğretilen uygulama ve sıralama yöntemi olarak tanımlanmış ve ortaya çıkarılmıştır. Sosyal çalışma, küçüklerin yanısıra büyük sosyal kuruluşlar ile de ilişkilendirilmiştir. Yönetimsel kontrol, planlama ve işletme görevlerine getirilen çalışmacılar, yönetimin bir sosyal çalışma yöntemi olarak resmen tanınmasını sağlamıştır. Meslek, topluluğa dayalı programlar hakkındaki bilgisini artırdıkça, bunları yönetecek ileri bilgileri elde etmiştir. Sosyal refah yönetimi, sosyal çalışma değerleriyle çeşitli bütçe yapma, personel yönetimi planlama ve karar verme tekniklerini net bir şekilde harmanlar.

SOSYAL ÇALIŞMA TEKNİKLERİ

Sosyal çalışma bir sorun çözme sürecidir. Başvuran bir birey, bir grup, bir topluluk ya da kuruluş olabilir. Başvuran ve uygulama yöntemi belli olduğu zaman, uygun bir uyarılma ile bütün sosyal çalışma yöntemleri ile ilgili olan sosyal çalışma teknikleri bulunur.

Sosyal tarih ya da vaka tarihi mantıksal, sağduyulu, tümevarımsal ve tündengelsel soruşturma yöntemleri ile geliştirilir. Çalışma, kendini ortaya koyan sorunun doğasını belirlemeye çalışır. Başvuranın üstesinden gelmek ya da gerçekleştirmek istediği şey nedir? Çalışma, sorunun önemini belirlemeye çalışır. Psikolojik ve sosyal imaları bakımından ne kadar önemlidir? Sosyal çalışmacı, uygulamadaki önermeleri, nedenleri ve sonuçları arar. Başvuran hangi kaynaklara sahiptir? Sosyal çalışmacı, başvuranın niçin yardım istediğini ve hangi sonuçların beklendiğini belirlemeye çalışır. Asıl kuruluşun hedefleri ve amaçları akılda bulundurulduğu halde bu soruşturma, belirli bir sorun için uygun kaynakların kullanılıp kullanılmadığını belirlemek için yapılır.

Kaynak bulma, topluluk kaynaklarının tekil bilgisine dayalı bir sosyal çalışma çözme yeteneğidir. Bazan bir başvuran yeterli yardım ile topluluk kaynaklarından yararlanabilir. Bir diğerinde, mali yardım gibi bir kaynağın temini sorunu uzatabilir ya da başka bir sorun yaratabilir.

Öğretme, başvuranın sorun çözme potansiyelini artırır. Sistemin açıklanması ve sınırlılıklar ile olanakların tanımlanması başvuranın gitmek istediği yere nasıl varacağına ilişkin bir yol haritasını temin etmesine yardım eder.

Yorumlama, başvuranın sorunun altında yatan nedenleri ve/veya çeşitli olayların nasıl bir araya geldiğini anlamasına yardım eder.

Bir sosyal çalışmacı, başvuranın bir sorunla uğramaya başlamadan önce ya da bu sorunun çözümü sırasında ihtiyaç duyabileceği psikolojik ya da fiziksel desteği verir.

Havalandırma, başvuranın kendisini açmasına ya da aşırı reaksiyonlardan ya da çok güçlü duygulardan kurtarmasına yardım etmek için kullanılan bir tekniktir.

Kısımlaştırma, sorunun büyüklüğü ya da birden fazla sorun altında kalan başvurana yardım eder. Onun bir defada bir tek sorunla uğraşmasına yardım eder.

Klinik sosyal çalışmacılar, başvuranın bağımsızlığını artırmak için sorun çözmede sık sık alıştırmalar geliştirir.

Klinik sosyal çalışma, sosyal strateji ve yönetim, etkin düşünmenin, duygunun ve eylemin temelini oluşturan düzenli, sistematik yöntemler kullanır. Çözüm, sorunda yer alan kişiler tarafından ve onların aracılığı ile gerçekleşir. Sosyal çalışma, başvuranların kendilerini ve durumlarını anlamasına yardım eder.

Güçlü duygusal etkenlerin başvuranın işlev görmesini önleyebileceği durumun tanınmasıyla sosyal çalışmacı, başvuranın sorunu alt edebilecek ya da onunla başa çıkabilecek yollar bulduğu destekleyici ve nesnel bir ilişki sağlar. Uzmanlar, başvuranın tüketiciye dönüştürüldüğü çözümleri tek taraflı olarak sağlamaz: aksine bavuran çözümlü bizzat üretmeye teşvik edilir. Böylece başvuranın öz sorumluluğu ve bağımsızlığı güçlendirilir.

DİSİPLİNLERARASI ÇABALAR

Disiplinlerarası ekibin sorunlu başvuranlar adına gösterdiği çabalara profesyonel sosyal çalışmacılar tarafından hayli değer verilir. Bu çabalarda sosyal çalışmacılar kendilerini , başvuranın kendisini diğer "vaka"dan farklı hale getiren tekil bireyselliğini temsil ediyor olarak görür. Örneğin tüberkülozun sanatoryumlarda tedavi edildiği günlerde sosyal çalışmacılar, hastaneyi bir içki alemi için terkeden alkolik olarak tanımlanan kaçaklar grubu ile ilgilenmiştir. Bu durumlar için genellikle hastanın ailesinden uzak olduğu için duyduğu yalnızlık ya da tedavi rejiminin tamamen yanlış anlaşılması gibi hızlandırıcı unsurlar bulunmuştur. Mevcut olan bu kanıtlarla, ekip genel olarak aile tarafından daha sık ziyaret ya da hatta aile üyelerinin ayrı kalmasından kaçınmak için tedavi merkezinin dışında çadırlar kurulması gibi yeni tedavi planlarını test etmiştir.

Ekip tavsiyeleri başvurandan gereksiz taleplerde bulunduğu zaman sosyal çalışma kendisini, disiplinlerarası ekibi değişiklik yapma yönünde etkileyebilecek bir durumda bulur. Örneğin, orta sınıf değerlerini benimseyen profesyoneller, farklı bir sınıfın değerlerine alıcı bir tarzda tepki verecek şekilde etkilenebilir. Sözde değişmez bir

başvuran ile ilgilenirken, sosyal çalışmacının kendini insanın değişme kapasitesine iyimser şekilde vermesi, bir ekip için özellikle yenileyici olur.

Örneğin, varlıklı Güney Amerikalı ailelerde genellikle her çocuk için bir bakıcı vardır. Bir ekip, bu bakıcıların küçük çocukları kendi kendilerine bakabilme potansiyellerinin iyice altında tutarak onları gelişmemişliğe itme eğiliminde olduklarını uzun süreden beri bilmektedir. Bu özel durumda, yedi aylık engelli bir bebek o kadar bağımlıydı ki kendi ebeveynleri için hiç de neşe kaynağı değildi. Ekip, bebeğin daha yüksek düzeyde yeme, gülümseme ve ağlamaktan başka iletişim yollarını kullanma yeteneklerini geliştirmiş fakat yine de bakıcının eğitilmesi konusunda ısrarcı olmuştur. Bununla birlikte bakıcı, daha üst düzeyde taleplerde bulunabilen bir çocuk istememiştir. Sosyal çalışmacı, başlangıçta çocuğu bakımevine yerleştirme çabalarına rağmen, ebeveynlerin çocuğun bakımı için bir bakıcı tutma geleneğine karşı gelme isteğinde olduğunu görmüştür. Anne ve baba çocuğun yeni kapasitelerine cevap vermiş ve bakımını bizzat üstlenmiştir. Bu suretle anne ve baba ile yapılan mül, katlarda sosyal çalışmacı ebeveynlerin geleneğe karşı gelmesine yardım edebilmiştir: sosyal çalışmacı onların bunu yapmaya istekli olduklarını anlamıştır. Ekibin diğer üyeleri de yardım edebilmiştir fakat bu yardım sosyal çalışmacının verdiği görevle sınırlı kalmıştır.

Şu anda disiplinlerarası ekibin üyelerine sık sık arzedilen bir sorun da çocuk istismarıdır. Çoğu eyalet yasalarına göre, böyle bir istismarı duyan herkes, olayı yasal otoritelere ve yerel sosyal refah birimlerinin koruyucu hizmet bölümüne iletmekle yükümlüdür. H, kim böyle bir başvurunun yararlarından haberdar olmadığı sürece bu, genellikle muhalif bir görevdir. Sosyal çalışmacı, koruyucu hizmetlerin bir aileye ne gibi bir yardımda bulunacağını bilir ve böyle bir başvurunun yararlarını yorumlayabilir. Hatta bildirilen pek çok kişinin bu başvurudan dolayı minnettar olduğunu bile ifade edebilir. Sosyal çalışmacının topluluk kaynakları ile ilgili bilgisi ve çocuk istismarı gibi sosyal sorunlarla aşinalığı, ekibin bireysel durumlar ile ilgilenmesine ve gelecekteki durumlar ile ilgili yöntemler geliştirmesine yardım eder.

Sosyal çalışmacılar ekip yaklaşımını ya da disiplinlerarası yaklaşımı tercih etseler bile, ortak sorunlara sahiptirler. Meslek, yoksullara verilen hizmetler ile o kadar sık olarak özdeşleştirilir ki sosyal çalışmacılar, sadece başvuran yoksulluktan ve yoksulluk ile ilişkili sosyal hastalıklardan muzdarip olduğu zaman çağrıldığını hisseder. Aslında, Birleşik Devletler'deki çoğu "sosyal çalışma", yardım kuruluşları ve profesyonel sosyal çalışmacı olmayan personel tarafından uygulanır. Lise mezunu kişiler uygunluk mülakatları yapar; İngilizce, müzik, vb. alanında lisans derecesine sahip diğerleri ise hizmet işlevlerini yerine getirir. Çoğu kahramanca iş, bu bireyler tarafından yapılır fakat bunlar profesyonel sosyal çalışmacı değildir.

Sosyal çalışmacılar sık sık sadece kaynak bulma işini yapmak için çağrıldıklarından yakınıdır. Böylesi bir kimliklemenin çözümü, rolünü tamamlayan ve başka hizmetler görme kapasitesini gösteren sosyal-çalışmacıda yatar.

Bir sosyal çalışmacının bireyin kendi seçimlerini kendisinin yapma hakkı konusundaki ısrarı, sosyal çalışmacıyı bir ekip tavsiyesine karşı çıkma durumunda

bırakabilir. Orduda, bir sosyal çalışmacı, ordu yönetmeliklerine sürekli olarak karşı çıkan bir asker belirlemiştir. Bu askerin iyi bir sicili vardı fakat bu esas olarak babasını memnun etme ihtiyacına atfedilebilirdi. Babası kısa bir süre önce ölmüştü ve asker yönetmelikleri ihlal etmeye başlamıştı. Asker iyi hizmet verme tercihini kendi kendine yapabileceye kadar sosyal çalışmacı kuralların sürekli ihlal edilmesine göz yummak zorunda kalmıştır.

Ekip sosyal çalışması için tarafgirlik muhtemelenen güç rollerden biridir. Bu rol, ekip ve kendisi tarafından sosyal çalışmacıdan giderek artan bir şekilde beklenir. Sosyal çalışmacılar tarafgirlik için ihtiyaç duyulan hassasiyet ya da taraf olmanın uygunluğu konusunda eğitim almamıştır. Bireysel haklara ve yetkilere uygulandığından dolayı hukuk konusunda daha fazla eğitime, insanların yaşamlarını etkileyen hizmet verme sistemleri konusunda daha fazla bilgiye ve bir topluluk içerisindeki etki ve güç sistemlerine ulaşma ve bunları kullanma konusunda daha fazla bilgi ve beceriye gereksinim duyar. Bu etkinlikler sosyal çalışmanın başlangıcının bir parçası olmasına rağmen, meslek bu eylem alanını terketmiştir ve bu unsurlara sadece son zamanlarda yeniden ilgi duymaya başlamıştır. Sosyal çalışmacı, ekibe karşı tarafgir bir pozisyon almakta tereddüt edebilir. Bir ekip, aslında, zihinsel geriliği olan bir kişiyi çocuklara verilen bir takma isim ile çağırarak, bir yetişkini doldurulmuş bir oyuncak taşımaya teşvik etmek ya da eski tarihli bir IQ sonucuna dayanmak suretiyle onu çocuk yerine koyabilir. Sosyal çalışmacı, bu durumlarda bir tarafgirlik gereği farkedebilir fakat ekiple kurulu bir çalışma ilişkisini bozması korkusuyla ne gibi bir işlemin yapılması gerektiği konusunda bu durumların her ortaya çıkışında çelişki içerisinde kalır. Bazan sosyal çalışmacılar, hastaların ve/veya ailelerin haklarını gözardı eden yardımcıları ve diğer profesyonelleri gözler. Sosyal çalışmacılar, kolaylaştırıcı olan ve yorum yapmayan başvurular nezdindeki rollere alışkındır. Genellikle tavsiyede bulunmazlar. Bir başvuruyu olduğu gibi kabul ederler. Disiplinlerarası ekipte sosyal çalışmacılar, üyeler ile hemen hemen aynı şekilde ilgili olabilir ve bu suretle ekibin pasif, katkıda bulunmayan üyeleri olarak görülebilir.

Sosyal çalışmacı bazan farklı ekip üyelerinin aileye farklı mesajlar ilettiğinin farkına varabilir. Bir ailenin aklının ekibin anlaşmazlığından dolayı karışmış olabileceği ortaya çıktığı zaman, talimatları açıklığa kavuşturmak üzere psikolog ile psikiyatristi bir toplantıda bir araya getirmek için her türlü çabayı gösterebilir. Bir ekip toplantısında bu tür kolaylaştırma, sosyal çalışmacının burnunu sokuyormuş gibi tanımlanmasına neden olarak genellikle yanlış anlaşılır.

Sosyal çalışmacılar, bir sosyal durumun değerlendirilmesini güvenli bir şekilde arz edebilecekleri kimyasal analizlere, gelişimsel ölçeklere ya da diğer standartlaştırılmış testlere sahip değildir. Güven ve yeterlik, bir ekip içerisinde işlev görmek için zorunludur.

Disiplinlerarası etkinlik, sosyal çalışmacılar tarafından tercih edilir ve geliştirilir, çünkü bu yaklaşım, başvuran bir sorunun değerlendirilmesini geliştirdikçe ona gerçekleri inceleme olanakları verir. Başvurana sadece gerçekler verilmekle kalmaz aynı zamanda

Sosyal Çalışma

bunlar herhangi bir bilim dalının eğilimi olmaksızın verilir ve sorunu çözümlmek için aydınlatılmış bir tarza katılmaya teşvik edilir. Ekip, bireyin bütünselliğine bakar ve tavsiyelerini bu bakış açısından yapar. Disiplinlerarası ekip birbirini tanıyagelen profesyonellerden oluşabileceğinden dolayı, disiplinler arasındaki işlevini yerine getirememeye ile ilgili farklılıklarla zaman ve enerji kaybedilmez. O zaman başvuran uyumlu bir ekip çalışmasının alıcısı haline gelir.

MESLEK KURULUŞLARI

Sosyal Çalışma Öğretimi Konseyi

345 East 46th Street
NewYork,N.Y.10017

Ulusal Sosyal

Çalışmacılar Birliği

1245 H. Street, N.W
Washington,D.C.20005

William J. Hersey Jr.

REFERANSLAR

- Annotated Code of Maryland - Social Workers Article 43, 1975, Number 859-870, pp. 17-18, 597, 598.
- Chaiklin, H. Needed: A Generic Definition of Social Work Practice. Paper presented at the National Conference of Social Welfare, Washington, D.C.
- National Association of Social Workers Task Force on Ethics. 1977. Proposed revised code of ethics. NASW News 22:16-17.

ÖNERİLEN KİTAPLAR

- Kahn, A. (ed.). 1959. Issues in American Social Work. Columbia University Press, New York.
- Towle, C. 1965. Common Human Needs. Rev. Ed. National Association of Social Workers, New York.

Çev.: Hale Okçay